

УДК 159.923:316.613.4

М. Б. Кліманська

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Львівського національного університету ім. Івана Франка

СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ГУМОРУ ПРЕДСТАВНИКІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Представлені результати дослідження особливостей використання гумору як ресурсу подолання стресу та стилів гумору представників соціономічних професій. Визначено характеристики гумору медичних працівників, вчителів та менеджерів з реклами.

Ключові слова: почуття гумору, афіліативний гумор, агресивний гумор, самопідтримувальний гумор, самопринизливий гумор.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Гумор та сміх є безпосередніми атрибутами будь-яких стосунків, як неофіційних, так і офіційних, формальних, професійних. Особливості продукування та розуміння гумору є індивідуальними і пізнаються оточуючими в результаті безпосередньої взаємодії. Однак, в характеристиках гумору, навіть на умоглядному рівні, можна простежити загальні тенденції: багатьом з життєвого досвіду відомий особливий (інколи його називають «чорним») гумор лікарів, мало хто наважується жартувати з представниками силових структур або органів влади. Проте, дослідження гумору загалом, та дослідження особливостей гумору представників окремих професій поки що є предметом поодиноких наукових досліджень. Найбільший, з практичної точки зору, науковий інтерес викликають особливості гумору представників тих професій, які знаходяться у постійній взаємодії з іншими людьми, бо для них гумор може стати як засобом полегшення комунікації та внутрішнім ресурсом подолання професійних стресів, так і засобом виразу агресії, відображенням негативних наслідків професійної деформації. Отже, метою дослідження є визначення стильових особливостей використання гумору як ресурсу подолання стресу представниками соціономічних професій¹ (на прикладі вчителів, лікарів та менеджерів з реклами).

Аналіз джерел і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Перші наукові пошуки в сфері дослідження почуття гумору були здійснені З. Фрейдом [14], О. Луком [9], А. Бергсоном [3] та іншими. Серед сучасних досліджень почуття гумору виділяється фундаментальна праця канадського психолога Р. Мартіна «Психологія гумору» [10] і його підхід до гумору як ресурсу подолання стресу. Ним були розроблені дві методики спрямовані на визначення особливостей використання гумору: «Шкала використання гумору як ресурсу стресоподолання» (TheCopingHumorScale,

¹ Термін «соціономічні» професії вжито в його широкому значенні, як представників професій «людина-людина».

CHS) та опитувальник стилів гумору (HumorStylesQuestionnaire, HSQ) — методика, яка дозволяє розмежувати потенційно корисні та шкідливі стилі гумору. Опитувальник дає змогу визначити схильність досліджуваного до використання: афіліативного гумору (проявляється в схильності розповідати кумедні історії, жарти для того, щоб розважити інших, налагодити стосунки і зняти напругу в міжособистісних стосунках), самопідтримувального (полягає в спробі зберегти гумористичний погляд на життя, навіть тоді, коли інші не розділяють цього погляду, дотримуватися гумористичної точки зору в ситуації стресу), агресивного (схильність використовувати гумор для критики інших або маніпулювання ними) та самопринизливого гумору (використання людиною надміру принижуючого себе гумору, спроби розважити інших, роблячи щось кумедне на шкоду своїй репутації). Два з цих стилів розглядаються Р. Мартіном як відносно здорові або адаптивні (афіліативний та самопідтримувальний гумор) і два — як відносно нездорові і потенційно шкідливі (агресивний та самопринизливий гумор) [10]. Українськими психологами С. Скворцовим та О. Зайвою була здійснена робота по адаптації цих методик в Україні [7; 13].

Характеристики гумору представників окремих професій поки що мало представлені в науковій літературі. Переважно відзначається важливість гумору для професійної діяльності менеджерів (Ю. Адлер, Н. Аронов, Л. Штерн [2], Ф. Воскобойніков [5]) та педагогів (С. Якушева, В. Сапожнікова [15], О. Сергеева [12]), є згадки про зниження рівня почуття гумору внаслідок професійної деформації у педагогів [4] або схильність до чорного гумору лікарів [6]. Серед досліджень спрямованих на визначення ролі гумору для емоційного здоров'я професіоналів можна відзначити роботу М. Абдулаєвої, в якій представлені результати дослідження взаємозв'язку гумору (його розуміння та суб'єктивної оцінки) і рівня тривожності лікарів [1].

Виклад основного матеріалу дослідження. В дослідженні взяла участь 141 особа: вчителі (53 особи: 43 жінки та 10 чоловіків віком від 31 до 60 років), медичні працівники (40 осіб (медсестри та лікарі): 33 жінки та 7 чоловіків віком від 21 до 48 років) та менеджери з реклами двох теле радіокомпаній (48 осіб: 18 чоловіків та 30 жінок віком від 22 до 45 років).

Дослідження проводилось методом анкетування за допомогою двох основних методик: «Опитувальника стилів гумору» (Р. Мартін, адаптація С. Скворцова, О. Зайвої) [13]; «Шкали використання гумору як ресурсу стресоподолання» (Р. Мартін, адаптація С. Скворцова, О. Зайвої) (далі ШВГ) [13]. Крім того, в кожній підгрупі були використані додаткові методики для визначення інших професійних особливостей використання гумору.

Результати проведеного дослідження виявили, що для менеджерів характерний найвищий рівень усвідомлення ролі гумору, як ресурсу подолання стресу ($M=21,45$ з 28 можливих, що за іншими дослідженнями [7] відповідає високому рівню усвідомлення ролі гумору в ситуації стресу). Рівень усвідомлення гумору у лікарів відповідає середньому рівню ($M=19,7$), а вчителів — низькому ($M=17,5$). Аналіз профілів середніх значень стилів гумору (Рис. 1) дав можливість виявити деякі відмінності між представниками різних професій.

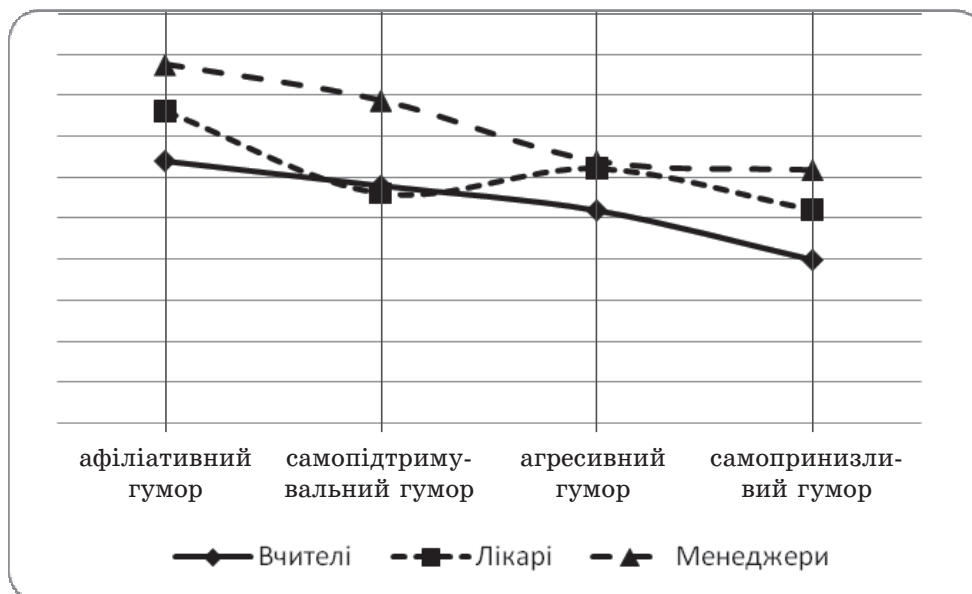

Рис. 1. Профілі середніх значень стилів гумору в різних професійних групах

Отже, найвищі показники за всіма шкалами мають менеджери з реклами (афіліативний гумор — $M=43,7$, самопідтримувальний — $M=39,3$, агресивний $M=31,9$ та самопринизливий — $M=30,8$). Для вчителів характерні нижчі показники за всіма шкалами ($M=32$, $M=29$, $M=26$, $M=20$ відповідно). Для лікарів характерні середні значення, порівняно з двома іншими підгрупами досліджуваних ($M=38$, $M=28$, $M=31$, $M=26$ відповідно). Крім того, профіль значень лікарів відрізняється від двох інших: профілі вчителів та менеджерів рівномірно знижуються від афіліативного до самопринизливого гумору, а профіль лікарів має чіткий пік в рівні прояву агресивного гумору.

Виявлені відмінності частково можна пояснити віковими особливостями досліджуваних. За допомогою кореляційного аналізу був виявлений зв'язок між віком та шкалою використання гумору як ресурсу подолання стресу ($r=-0,35$, $\rho \leq 0,01$), рівнем афіліативного ($r=-0,37$, $\rho \leq 0,01$), агресивного ($r=-0,21$, $\rho \leq 0,05$) та самопринизливого ($r=-0,23$, $\rho \leq 0,01$) гумору, а серед наших досліджуваних група вчителів була найстаршою за віком. В дослідженнях Р. Мартіна було виявлено, що особи старшого віку порівняно з більш молодими набирають нижчі бали за шкалами афіліативного, агресивного та самопринизливого гумору. Що стосується самопідтримувального гумору, то його рівень зростає з віком, але тільки у жінок. Автор пояснює це функціями гумору в різні вікові періоди: в молодшому віці гумор може бути більш важливим для виразу агресії в соціально прийнятний спосіб, встановлення стосунків, тоді як гумор старших людей (особливо жінок) може бути пов'язаним з подоланням стресу і підтриманням гумористичного погляду на життя [10]. Оскільки в нашому дослідженні не було виявлено статистично значимого позитивного зв'язку між рівнем самопідтримувального гумору та віком (більше того, коефіцієнт кореляції, хоча і не був статистично достовірним, але був від'ємним за значенням),

можна припустити, що особливості стилів гумору визначаються не тільки віковими, але й професійними особливостями досліджуваних. Доречно, в зв'язку з цим, згадати роботу російського філолога В. Проппа, який висловив думку про те, що деякі професії позбавляють людей здатності сміятися. До них він відніс чиновників та педагогів [11]. В роботі Г. Виноградової згадується про те, що владність професії педагога в поєднанні з надмірною дидактичністю сприяє пригніченню почуття гумору [4]. Отже, показники рівня усвідомлення та використання гумору, отримані в нашому дослідженні цілком відповідають уявленням про особливості професійної деформації вчителів.

За допомогою однофакторного дисперсійного аналізу (критерій Шеффе) були виявлені статистично значимі відмінності між підгрупами в рівні вираженості більшості перерахованих показників. На основі цих даних було висунуто припущення про те, що надання переваги тим чи іншим стилям гумору може бути достатнім критерієм для класифікації представників різних професій. Для перевірки цієї гіпотези був здійснений дискримінантний аналіз даних дослідження (перевірка коректності класифікації досліджуваних на 3 професійні підгрупи за характеристиками стилів гумору). При цьому статистика $\Lambda=0,458$ і $F(2,268)=15,977$ при $p<0,000$. Але, якщо підгрупи вчителів та менеджерів були прокласифіковані достатньо коректно (на 81,1 % та 83,3 % відповідно), то відсоток правильності класифікації медичних працівників виявився недостатнім (43,6 %). Тобто, за характеристиками стилів гумору можна з великою мірою ймовірності віднести особу до вчителів або менеджерів (в межах цих трьох професійних груп), але стильові особливості гумору лікарів є неоднорідними і не дозволяють чітко віднести їх до одного класу за характеристиками стилів гумору. Відповідно, з метою отримання більш коректної класифікації був використаний кластерний аналіз випадків (методом К-середніх) за шкалами «Опитувальника стилів гумору» (Рис. 2.). В результаті було виділено три кластери, які за даними дисперсійного аналізу статистично достовірно відрізняються один від одного, тобто значення шкал тесту є критеріями класифікації.

Отже, групу досліджуваних можна розбити на три підгрупи за особливостями поєднанням стилів гумору:

- Кластер 1–38 % досліджуваних — для представників цього кластеру характерні вищі показники за більшістю шкал (афіліативний гумор — $M=43,9$, самопідтримувальний — $M=41,5$, агресивний $M=32,9$ та самопринизливий — $M=29,8$), крім шкали афіліативного гумору (він є найвищим в третьому кластері). Рівень усвідомлення та використання гумору як ресурсу подолання стресу в цій групі є найвищим ($M=20,8$), тому цей кластер умовно був названий «Гумор+»

- Кластер 2–45 % досліджуваних. Представники цього кластеру мають нижчі показники за більшістю шкал ($M=29,1$, $M=26,3$, $M=25,4$ та $M=27$ відповідно), крім шкали самопринизливого гумору. Рівень усвідомлення та використання гумору як ресурсу подолання стресу в цій групі також є досить низьким ($M=18,6$), тому цей кластер умовно був названий «Гумор–»

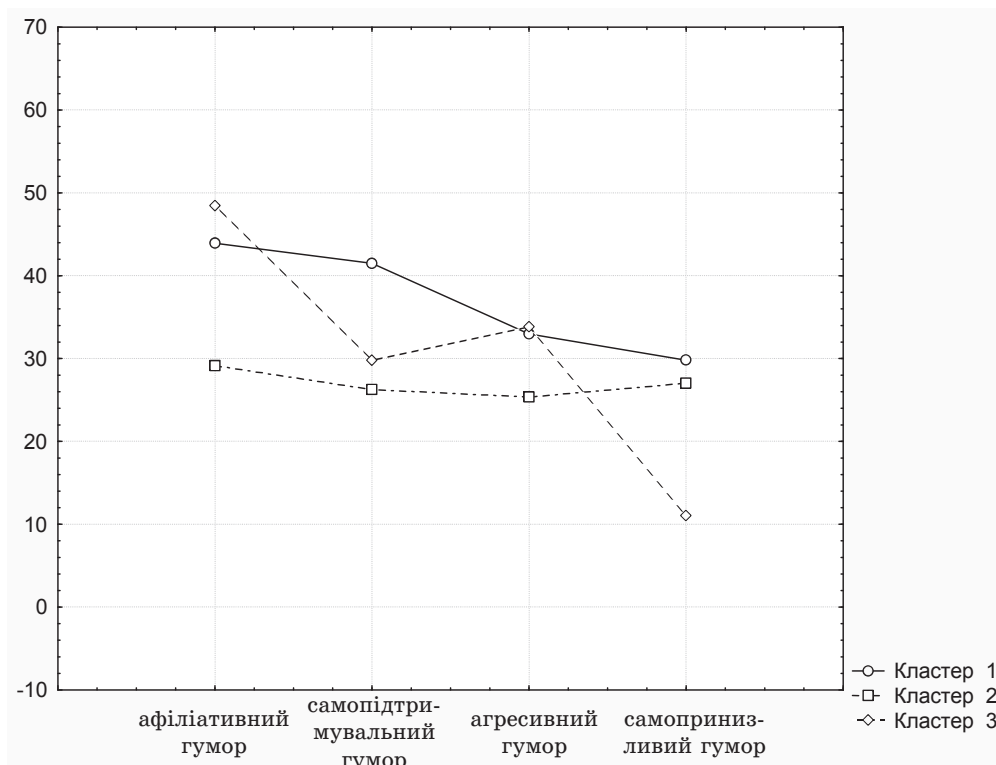

Рис. 2. Графік середніх для кожного кластеру

• Кластер 3—17 % досліджуваних. Представники цього кластеру надають перевагу використанню афіліативного гумору (M=48,4) та агресивного гумору (M=33,8), уникаючи при цьому самопринизливого гумору (M=11) та мало використовуючи самопідтримувальний гумор (M=29,7). Усвідомлення та використання гумору є на найнижчому рівні (M=18). Враховуючи специфіку стилів гумору, цей кластер був умовно названий «Афіліативно-агресивний гумор» (далі ААГ).

Аналіз складу кластерів за статевими та віковими особливостями показав, що чоловіки більше схильні до використання всіх стилів гумору (в кластер «Гумор+» входить 57,14 % чоловіків, в «Гумор-» — 34,29 % і в кластер «Афіліативно-агресивний гумор» — 8,57 %). Для жінок характерний нижчий рівень використання всіх стилів гумору та більша, порівняно з чоловіками, схильність до використання афіліативно-агресивного гумору (в кластер «Гумор+» входить 33,08 % жінок, в «Гумор-» — 50 % і в кластер «Афіліативно-агресивний гумор» — 17,9 %). Середній вік досліджуваних в кластері «Гумор+» становить 30, «Гумор-» — 39, а «Афіліативно-агресивний гумор» — 34,5 роки, тобто особи з найнижчим рівнем усвідомлення гумору як ресурсу подолання стресу (ААГ) належать до середньої, а не старшої вікової підгрупи в межах групи досліджуваних, що частково підтверджує вплив додаткових чинників (крім вікових) на рівень використання гумору як ресурсу стресоподолання.

Аналіз кластерів за їх професійним складом виявив, що до кластеру «Гумор+» належать 16,9 % вчителів, 17,5 % медичних працівників та 79,1 % менеджерів з реклами. До кластеру «Гумор-» належать 71,7 %

вчителів, 42,5 % медичних працівників та 20,8 % менеджерів. До кластеру «Афіліативно-агресивний гумор» — 11,3 % вчителів та 40 % медичних працівників (жоден з респондентів-менеджерів до цього кластеру не ввійшов). Отже, ми можемо констатувати суттєві відмінності в стилях використання гумору представниками різних професій.

Кореляційний аналіз результатів дослідження всієї групи досліджуваних виявив кореляційні зв'язки між шкалою використання гумору як ресурсу подолання стресу та афіліативним ($r=0,2$, $\rho \leq 0,05$), самопідтримувальним ($r=0,17$, $\rho \leq 0,05$) та самопринизливим гумором ($r=0,23$, $\rho \leq 0,05$). Аналіз кореляційних зв'язків в середині кластерів виявив, що в кластері «Гумор+» взаємозв'язків між рівнем усвідомлення гумору як ресурсу подолання стресу та стилями гумору практично немає. Найвищий коефіцієнт кореляції виявлений з рівнем вираженості афіліативного гумору ($r=0,26$), але він не є статистично значущим. В кластері «Гумор-» шкала використання гумору взаємопов'язана з рівнем самопринизливого гумору ($r=0,3$, $\rho \leq 0,05$), а в кластері «Афіліативно-агресивний гумор» з рівнем агресивного гумору ($r=0,44$, $\rho \leq 0,05$). Отримані зв'язки дозволяють припустити, що представникам кожного кластеру притаманний власний стиль гумору як засобу саморегуляції в ситуації стресу: для кластеру «Гумор-» — самопринизливий, для «Афіліативно-агресивного гумору» — агресивний. Використання афіліативного гумору в ситуації стресу представниками кластеру «Гумор+» не отримало статистичного підтвердження. Тому, для додаткової перевірки цього припущення був використаний факторний аналіз (метод головних компонент, обертання осей Varimax), результати якого представлені в Табл. 1.

Таблиця 1

Результати факторного аналізу даних

	Всі досліджувані			Кластер «Гумор+»	
	Фактор 1	Фактор 2		Фактор 1	Фактор 2
ШВГ	0,44	0,59		-0,07	0,69
Афіл. г.	0,81	-0,23		0,25	0,77
Самопідтр. г.	0,66	0,15		0,33	-0,42
Агрес. г.	0,32	0,46		-0,77	-0,23
Самоприн. г.	-0,26	0,83		-0,83	0,04
	Кластер «Гумор-»			Кластер «Аф.-агр. гумор»	
	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 1	Фактор 2
ШВГ	0,90	-0,09	0,09	-0,08	-0,86
Афіл. г.	-0,01	-0,78	-0,31	-0,72	0,22
Самопідтр. г.	0,008	0,02	0,92	-0,52	0,24
Агрес. г.	0,001	0,80	-0,22	0,16	-0,82
Самоприн. г.	0,64	0,39	-0,35	0,90	0,09

В результаті проведення аналізу з включенням результатів всіх досліджуваних було виділено 2 фактори, які пояснюють 56,4 % сукупної дисперсії даних. Використання гумору як ресурсу подолання стресу входить до структури двох факторів, перший з яких це позитивні стилі гумору (афілі-

ативний (0,81) та самопідтримувальний (0,66)), а другий — негативні стилі гумору (агресивний (0,46) та самопринизливий (0,83)). Тобто використання гумору, як ресурсу подолання стресу пов'язано зі всіма стилями гумору.

В кластері «Гумор+» було виділено 2 фактори, які пояснюють 55 % дисперсії. Використання гумору як ресурсу (0,69) входить до структури 2 фактору, як і афіліативний гумор (0,77). При цьому гумор використовується як засіб отримання соціальної підтримки, а не як внутрішній ресурс (в структуру цього ж фактору входить самопідтримувальний гумор (-0,42)). Дані про професійний склад цього кластеру дозволяють пояснити виявлені закономірності впливом професії на людину. Більшість представників цього кластеру є менеджерами з реклами. Основною функцією гумору в їх професійній діяльності є комунікативна функція: для менеджера важливо знайти клієнта, налагодити з ним стосунки, розробити та узгодити реалізацію рекламної кампанії. Гумор виступає засобом полегшення комунікації, навіть маніпулювання клієнтом (згідно з результатами досліджень використання гумору як ресурсу менеджерами з реклами супроводжується зростанням рівня маніпулятивних дій для подолання стресу ($r=0,33$) [8, 263].

В кластері «Гумор-» було виділено 3 фактори, які пояснюють 76,5 % дисперсії даних. Використання гумору (0,9) входить до структури того ж самого фактору, що і самопринизливий гумор (0,64). Більшість представників цього кластера є вчителями, крім того, в нього входить близько половини медичних працівників. Незважаючи на те, що рівень самопринизливого гумору суттєво не відрізняється від рівнів вираженості інших форм гумору, отримані дані факторного аналізу дозволяють припустити, що саме він є засобом саморегуляції в ситуації стресу. За даними інших досліджень використання самопринизливого гумору пов'язане з вищим рівнем депресії, тривоги, низькою самооцінкою [16]. Отже, для вчителів та лікарів характерне не тільки низьке усвідомлення ролі гумору для подолання стресу, але й надання переваги потенційно шкідливим формам гумору як ресурсу стресоподолання (в даному випадку — самопринизливого гумору), що може негативно впливати на їх загальний емоційний стан.

В кластері «Афіліативно-агресивний гумор» було виділено 2 фактори, які пояснюють 64,2 % дисперсії даних. ШВГ (-0,86) та агресивний гумор (-0,82) входять до структури другого фактора, а змінна «афіліативний гумор» входить до структури першого фактора (-0,72). Тобто, незважаючи на те, що представники цього кластера мають найвищі серед усіх досліджуваних показники афіліативного гумору, опинившись в ситуації стресу вони схильні до використання агресії як засобу подолання стресу, надають перевагу глузуванню та кепкуванню з інших з метою зберегти адекватний «Я-образ». Найбільше в цьому кластері представлені лікарі: очевидно, що висока емоційна напруга, яка є невід'ємною частиною діяльності лікарів спричиняється до розвитку агресивних форм гумору з метою збереження власного психічного здоров'я, дистанціювання від проблем пацієнтів. Як зазначає І. Єлькін, однією з функцій медичного гумору є рекреаційна функція, а чорний медичний гумор є «захисною реакцією здорової психіки, побічним продуктом медичного професіоналізму» [6, 79].

Висновки

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок про яскраві професійні особливості використання гумору. Так, для вчителів характерним є низький рівень усвідомлення гумору як ресурсу подолання стресу, використання в якості засобу подолання стресу самопринизливого гумору. Характерним для менеджерів з реклами є високий рівень усвідомлення гумору як ресурсу подолання стресу та використання афіліативного гумору для полегшення міжособистісної комунікації з клієнтами, для непрямого впливу на клієнтів. Для лікарів характерне використання різних стилів гумору, проте невисокий рівень усвідомлення ресурсу гумору для подолання стресу зумовлює використання негативних форм гумору в стресових ситуаціях. Подальше дослідження цієї проблеми можна здійснювати в напрямі детального вивчення чинників виникнення того чи іншого стилю гумору професіоналів. Практичним наслідком цього дослідження може стати розробка психокорекційної програми підвищення рівня використання гумору в якості стресозахисного ресурсу для лікарів та вчителів, що, могло б сприяти профілактиці розвитку емоційного вигорання, опрацювання більш гнучких та конструктивних форм копінгу з професійними стресами.

Список літератури

1. Абдуллаева М. Юмор как средство преодоления профессионального стресса / М. Абдуллаева // Материалы научно-практических конгрессов IV Всероссийского форума «Здоровье нации — основа процветания России» (г. Москва, 18 сентября 2008 года). — Том 2, раздел «Здоровье нации и образование». — М., 2008. — С. 15–17.
2. Адлер Ю. Роль юмора в управлении качеством / Ю. Адлер, И. Аронов, Л. Штерн // Методы менеджмента и качества. — 2002. — № 8. — С. 30–31.
3. Бергсон А. Смех / А. Бергсон // Психология эмоций. Тексты / под ред. В. Вилюнаса, Ю. Гиппенрейтер. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1989. — С. 186–191.
4. Виноградова Г. О деформации личности педагога профессией / Г. Виноградова // Ананьевские чтения — 2001: Тезисы научно-практической конференции. — СПб., 2001. — С. 248–249.
5. Воскобойников Ф. Как предупредить синдром профессионального выгорания менеджера / Ф. Воскобойников // Вестник Балтийской педагогической академии. — 2006. — Вып. 70. — С. 70–79.
6. Елькин И. Влияние профессионального мора и профессионального сленга на деловое общение в медицине / И. Елькин // Системная интеграция в здравоохранении. — 2008. — № 1. — С. 76–80.
7. Зайва О. Особливості використання почуття гумору як ресурсу психологічного подолання : автореф. дис. ... кандидата психологічних наук / О. Зайва. — Х., 2006. — 20 с.
8. Кліманська М. Б., Перун І. І. Почуття гумору як ресурс подолання стресу в роботі менеджерів / М. Б. Кліманська, І. І. Перун // Вісник Одеського національного університету. Психологія. — 2011. — Том 16, випуск 11, частина 1. — С. 261–268.
9. Лук А. О чувстве юмора и остроумии / А. Лук. — Москва : Искусство, 1968. — 191 с.
10. Мартин Р. Психология юмора / Р. Мартин ; пер. с англ. ; под. ред. Л. В. Куликова. — СПб. : Питер, 2009. — 480 с.
11. Пропп В. Проблемы комизма и смеха. Ритуальный смех в фольклоре (по поводу сказки о Несмеяне) / В. Пропп. — М. : Лабиринт, 1999. — 288 с.
12. Сергеева О. Функции юмора в педагогической деятельности [Электронный ресурс] // Ярославский педагогический вестник. — № 2–2006. — Режим доступа: http://vestnik.uspu.org/releases/pedagoka_i_psychologiy/31_4/ (дата обращения 28.06.2012)

13. Скворцов С., Зайва О. Методика дослідження стилів гумору (HSQ) та Шкала використання гумору як ресурсу стресоподолання (CHS): опис, адаптація, застосування / С. Скворцов, О. Зайва // Вісник Дніпропетровського університету. Педагогіка та психологія. — 2005. — № 11. — С. 91–95.
14. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному / З. Фрейд. — СПб. : Азбука-классика, 2006. — 288 с.
15. Якушева С., Сапожникова В. Юмор в воспитании и обучении современного подростка [Электронный ресурс] / С. Якушева, В. Сапожникова // Материалы международной заочной научно-практической конференции «Тенденции развития педагогической науки» (23 октября 2010 г.). — Режим доступа : http://sibac.info/files/2010_10_23_Pedagogika/Yakusheva_Sapojnikova.pdf (дата обращения 28.06.2012)
16. Kuiper N., Grimshaw M., Leite C., Kirsh G. Humor is not always the best medicine: specific components of sense of humor and psychological well-being / N. Kuiper // *Humor: International Journal of Humor Research*. — 2004. — Volume 17, issue. 1–2. — P. 135–168.

М. Б. Климанская

кандидат психологических наук, доцент кафедры психологии
Львовского национального университета им. Ивана Франко

СТИЛЕВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЮМОРА ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ СОЦИОНОМИЧЕСКИХ ПРОФЕССИЙ

Резюме

Представлены результаты исследования особенностей использования юмора как ресурса преодоления стресса и стилей юмора представителей соционимических профессий. Определены характеристики юмора медицинских работников, учителей и менеджеров по рекламе.

Ключевые слова: чувство юмора, аффилиативный юмор, агрессивный юмор, самоутверждающий юмор, самоуничижительный юмор.

M. Klimans'ka

Ph.D. in Psychology, assistant professor of psychology
at Lviv National by Ivan Franko University

STYLE OF HUMOR REPRESENTATIVES OF SOCIONOMY PROFESSIONS

Summary

The results of empirical research using the sense of humor as a coping resource by representatives of socionomy professions and their humor styles are presented. The humor features of health professionals, teachers and advertising managers are founded out.

Key words: sense of humor, affiliative humor, aggressive humor, self-enhancing humor, self-defeating humor.